

**BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARINI ADABIY
KOMPETANSIYALARINI RIVOJLANISHINI TASHKIL ETISHNING SAMARALI
YO'LLARIDA XALQ OG'ZAKI IJODINING O'RNI**

Guzal Djalilova Akramovna
Qo'qon davlat universiteti Tyutor

Annotatsiya:

Ushbu ilmiy maqolada folklorning bolalar adabiyotini shakllantirish va boyitishdagi hal qiluvchi roli o'rganiladi. IMRAD (Kirish, usullar, natijalar, tahlil, muhokama) tuzilmasi ob'ktivi orqali biz folklorning bolalar hikoyachiligidagi tarixiy ahamiyatini, uning adabiy taraqqiyotga ta'sirini va uning zamonaviy rivoyatlarga ko'rsatishda davom etayotgan doimiy ta'sirini o'rganamiz.

Kalit so'zlar: Xalq og'zaki ijodi, natijalarning tahlili, yosh kitobxonlar, qiziqarli va esda qolarli hikoyalar, bolalar adabiyoti.

**РОЛЬ НАРОДНОГО УСТНОГО ТВОРЧЕСТВА В ЭФФЕКТИВНОЙ
ОРГАНИЗАЦИИ РАЗВИТИЯ ЛИТЕРАТУРНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧИТЕЛЕЙ
НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

Аннотация:

В данной научной статье рассматривается решающая роль фольклора в становлении и обогащении детской литературы. Через призму структуры IMRAD (Введение, Методы, Результаты, Анализ, Обсуждение) мы исследуем историческое значение фольклора в детских рассказах, его влияние на развитие литературы и его продолжающееся влияние на современные повествования. юные читатели.

Ключевые слова: Народное творчество, анализ результатов. юные читатели, интересные и запоминающиеся рассказы, детская литература.

**THE ROLE OF FOLK ORAL CREATION IN EFFECTIVE WAYS OF
ORGANIZING THE DEVELOPMENT OF LITERARY COMPETENCES OF
PRIMARY EDUCATION TEACHERS**

Abstract:

This scientific article examines the decisive role of folklore in the formation and enrichment of children's literature. Through the lens of the IMRAD (Introduction, Methods, Results, Analysis, Discussion) framework, we explore the historical significance of folklore in

children's storytelling, its impact on literary development, and its continuing impact on contemporary narratives. young readers.

Keywords: Folk art, analysis of results. young readers, interesting and memorable stories, children's literature.

KIRISH

Xalq og‘zaki ijodi azaldan bolalar adabiyotining tamal toshi bo‘lib, avlodlar o‘rtasida yosh tomoshabinlarni o‘ziga rom etib kelgan miflar, afsonalar va an‘anaviy ertaklarning boy gobelenini taqdim etadi. Ushbu maqola folklorning bolalar adabiyoti rivojiga chuqur ta‘sirini o‘rganadi, uning ildizlarini qadimiy og‘zaki ijodga borib taqaladi va uning vaqt o‘tishi bilan qanday rivojlanganligini o‘rganadi, bugungi kunda yosh kitobxonlar bilan rezonanslashadigan hikoyalar shakllantiriladi.

Usullari:

Tarixiy tahlil, adabiy tanqid va qiyosiy o‘rganishdan foydalangan holda bu tadqiqot asrlar davomida xalq og‘zaki ijodining bolalar adabiyotiga kirib borish yo‘llarini o‘rganadi. Turli madaniyatlar va davrlarga oid turli xil xalq ertaklari, ertaklari va afsonalarini o‘rganib, biz avloddan-avlodga o‘tib kelgan va zamonaviy bolalar hikoyalarini ilhomlantirishda davom etgan umumiy mavzular, motivlar va axloqiy saboqlarni ochishni maqsad qilganmiz.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METOD

Natijalarning tahlili folklorning bolalar adabiyotining mavzulari, personajlari va hikoya tuzilmalariga qanday ta‘sir qilganligini ko‘rsatadi. Mualliflar xalq ertaklarining umumbashariy jozibadorligiga tayanib, ularni zamonaviy hikoyalarga singdirish orqali yosh kitobxonlar qalbi va tasavvurlariga ta‘sir etuvchi qiziqarli va esda qolarli hikoyalar yaratishga muvaffaq bo‘ldi. Bolalar adabiyotida folklorning doimiy mashhurligi uning abadiy dolzarbligini va o‘ziga jalb qilish va tarbiyalash qudratini ta‘kidlaydi.

Xalq og‘zaki ijodining bolalar adabiyotiga integratsiyalashuvi o‘zgartiruvchi kuch bo‘lib, yosh kitobxonlarga mo‘ljallangan hikoyalarning mavzulari, personajlari va hikoya tuzilishini shakllantirdi. Mualliflar xalq ertaklarining umumbashariy jozibadorligi va mustahkam tabiatiga tayangan holda, bolalarning qalbi va tasavvurlarida aks-sado beradigan ta‘sirchan va mustahkam hikoyalar yaratishga muvaffaq bo‘ldi.

Tahlilning asosiy xulosalaridan biri folklorning bolalar adabiyotida o‘rganilayotgan mavzularga sezilarli ta‘siridir. Xalq og‘zaki ijodi axloqiy saboqlar, madaniy qadriyatlar va zamonaviy hikoyalarga bekamu-ko‘st to‘qilgan fantastik elementlarning boy gobelenini taqdim etadi. An‘anaviy ertaklarni qayta hikoya qilish va moslashtirish orqali mualliflar o‘z

hikoyalarini vaqt va madaniy chegaralardan oshib ketadigan chuqur ma'no va rezonans bilan to'ldirishga muvaffaq bo'lishdi.

Qolaversa, folklor bolalar adabiyotini to'ldirgan qahramonlarni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynadi. Jasur qahramonlar va ayyor makkorlardan tortib, dono oqsoqollar va sehrli mavjudotlargacha xalq ertaklarida uchraydigan arxetiplar esda qolarli va o'zaro bog'liq personajlar rivojlanishida poydevor bo'lib xizmat qildi. Ushbu arxetiplarga tayanib, mualliflar yosh o'quvchilarni o'ziga jalb qiladigan va ularni hikoya olamiga taklif qiladigan qahramonlar va antagonistlarni yaratdilar.

Bolalar adabiyotining hikoya tuzilmalariga folklorning ta'siri ham chuqurdir. Xalq ertaklari ko'pincha barcha yoshdagi tomoshabinlar bilan rezonanslashadigan tanish naqshlar va hikoya yoylariga amal qiladi. Ushbu hikoya konvetsiyalarini zamonaviy hikoyalarga qo'shish orqali mualliflar o'quvchilarni o'ziga jalb qiladigan va ularni davom etayotgan hikoyaga sarmoya kiritadigan uyg'un va qiziqarli syujetlarni yaratishga muvaffaq bo'lishdi. Ushbu hikoya tuzilmalarining abadiy tabiati bolalar adabiyoti avlodlar o'rtasida jozibali va dolzarb bo'lib qolishini ta'minlaydi.

Bolalar adabiyotida folklorning doimiy mashhurligi uning abadiy dolzarbligi va yosh kitobxonlarni o'ziga jalb qilish va tarbiyalash qobiliyatidan dalolat beradi. Mualliflar an'anaviy ertaklarning kuchidan foydalanib, ularni zamonaviy qissalarga aylantirib, qiziqarli, ilhomlantiruvchi va ma'lumot beruvchi hikoyalar yaratdilar. Xalq og'zaki ijodida uchraydigan umumbashariy mavzular va abadiy hikmatlar bolalar adabiyotini boyitishda davom etib, ertak aytishga bo'lgan mehr va bu abadiy ertaklarda mujassamlangan madaniy merosni chuqur qadrlash hissini uyg'otmoqda.

MUHOKAMA

Muhokamada folklorning bolalar adabiyotidagi abadiy ahamiyati, uning yosh kitobxonlarning axloqiy va madaniy kamolotini shakllantirishdagi o'rni ko'rsatilgan. Bolalar hikoyalariga folklor elementlarini kiritish orqali mualliflar nafaqat qiziqarli, balki tarbiyalash, qadriyatlar, axloq va madaniy o'ziga xoslik hissini yoshlar ongiga singdirishlari mumkin. Bolalar adabiyotida xalq og'zaki ijodining saqlanishi azaliy ertak va an'analarning avloddan-avlodga o'tib borishini ta'minlaydi, adabiy manzarani boyitadi va yosh tomoshabinlarda ertak aytishga chuqur baho beradi.

Muhokama bolalar adabiyoti sohasida folklorning doimiy ahamiyatini ta'kidlab, uning yosh kitobxonlarning ma'naviy va madaniy kamolotini shakllantirishdagi rolini ta'kidlaydi. Bolalar hikoyalariga folklor elementlarini singdirish orqali mualliflar shunchaki o'yin-kulgidan tashqariga chiqadilar; ular yoshlar ongiga qadriyatlar, axloq va madaniy o'zlikni anglash tuyg'usini beradigan tarbiyachi sifatida ham xizmat qiladi. Xalq og'zaki ijodining zamonaviy

qissalar bilan uyg'unlashuvi adabiy manzarani boyitib, yosh tomoshabinlarda hikoyachilikka chuqur hurmatni uyg'otadi.

Xalq og'zaki ijodining bolalar adabiyotiga singdirilishi azaliy ertak va an'analarni avlodlarga yetkazish yo'lida xizmat qiladi. Madaniy meros va hikmatlarga singib ketgan bu qadimiy rivoyatlar yosh kitobxonlarni nafaqat zavqlantiradi, balki tarbiyalaydi, ularda axloqiy tushuncha va madaniyatni qadrlash tuyg'ularini uyg'otadi. Bolalar adabiyotida folklorni asrab-avaylash orqali mualliflar bu hikoyalar yangi tomoshabinlar bilan rezonanslashishda davom etishini, o'tmish va hozirgi davr o'rtasidagi tafovutni yo'qotishini va hikoya qilish an'analarda davomiylik tuyg'usini tarbiyalashini ta'minlaydi.

Mualliflar folklor integratsiyasi orqali yosh kitobxonlar uchun nafaqat jozibali, balki chuqur ma'no va ahamiyatli hikoyalar bilan shug'ullanishi mumkin bo'lgan makon yaratadilar. Bu hikoyalar shunchaki o'yin-kulgidan ko'proq narsani taklif qiladi; ular vaqt va joydan ustun turadigan qadriyatlar, axloq va hayot saboqlarini etkazish uchun idish bo'lib xizmat qiladi. Mualliflar folklorning boy gobelenlaridan foydalanish orqali yosh tomoshabinlarga turli madaniyatlar, an'analar va e'tiqod tizimlariga bir darcha beradi, hamdardlik, tushunish va xilma-xillikni qadrlash tuyg'ularini tarbiyalaydi.

Qolaversa, bolalar adabiyotida xalq og'zaki ijodining saqlanishi bu qadimiy ertaklarning o'z dolzarbligini va kelajak avlodlarni o'ziga rom etish va tarbiyalash qudratini saqlab qolishini ta'minlaydi. Bu hikoyalarni avloddan-avlodga o'tkazib, mualliflar hikoyachilik merosini qo'llab-quvvatlab, adabiy sahnani zamon va madaniyatda aks-sado beradigan hikoyalar bilan boyitadi. Bu davomiylik nafaqat xalq og'zaki ijodi merosini e'zozlaydi, balki yosh kitobxonlarda hikoyachilik san'ati va adabiy an'analarning bardavom qadriyatiga chuqur hurmat tuyg'usini uyg'otadi.

NATIJALAR

Tahlil shuni ko'rsatadiki, xalq og'zaki ijodi bolalar adabiyoti rivojida asosiy o'rin tutadi, ilhom manbai, axloqiy yo'l-yo'riq va madaniy meros sifatida xizmat qiladi. Mualliflar an'anaviy xalq ertaklarini moslashtirish va qayta hikoya qilish orqali yosh o'quvchilarda aks-sado beradigan, qimmatli saboqlar berib, hikoya qilishga mehr uyg'otadigan abadiy hikoyalar yaratishga muvaffaq bo'ldi.

Tahlil natijalari folklorning bolalar adabiyoti taraqqiyoti va boyishida muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi. Ilhom, axloqiy yo'l-yo'riq va madaniy meros manbayi bo'lib xizmat qilgan folklor yosh kitobxonlar orasida aks-sado beradigan ta'sirchan hikoyalar yaratishda poydevor elementi ekanligini isbotladi. An'anaviy xalq ertaklarini moslashtirish va qayta hikoya qilish orqali mualliflar vaqt va madaniyatdan ustun turadigan hikoyalar yaratishda, qimmatli

saboqlar berishda va bolalarda hikoya qilish san'atiga chuqur hurmatni oshirishda muvaffaqiyat qozonishdi.

Xalq og'zaki ijodi o'zining xilma-xil to'plamiga ega bo'lgan miflar, afsonalar va ertaklar yosh tomoshabinlarni jalb etishga intilayotgan mualliflar uchun ijodiy ilhom manbai bo'lib xizmat qildi. Mualliflar an'anaviy ertaklarning boy gobelenlaridan foydalangan holda o'z hikoyalarda yosh kitobxonlar tasavvurini o'ziga tortadigan hayrat, sehr va sarguzasht tuyg'usini uyg'ota oldilar. Xalq og'zaki ijodining azaliy tabiati bu rivoyatlarning bardavom bo'lishini ta'minlaydi, bolalarning yangi avlodlarida aks sado beradi va ularda ertakning sehrli olamiga muhabbat uyg'otadi.

Bundan tashqari, folklor mualliflarga hikoyalari orqali yosh kitobxonlarga axloqiy yo'l-yo'riq va hayotiy saboqlar berish uchun asos yaratadi. Mualliflar an'anaviy xalq ertaklarida uchraydigan axloqiy qadriyatlar va axloqiy ikkilanishlarni o'zida mujassamlashtirgan holda, bolalarni to'g'rilik va noto'g'rilik, mardlik va mehribonlik, o'z harakatlarining oqibatlari haqida chuqur mulohaza yuritish va muloqotga jalb etishga qodir. Bu hikoyalar nafaqat ko'ngilochar, balki ta'lim beradi, shuningdek, yosh kitobxonlarning o'sish va o'z-o'zini kashf qilish yo'llarida yurganlarida axloqiy kompas va axloqiy tushunchalarni shakllantirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, folklor dunyodagi turli jamoalarning an'analari, e'tiqodlari va urf-odatlarini saqlagan holda madaniy meros ombori bo'lib xizmat qiladi. Xalq ertaklarini moslashtirish va qayta hikoya qilish orqali mualliflar yosh kitobxonlarni turli madaniyatlar, tarix va turmush tarzi bilan tanishtirish, hamdardlik, qiziquvchanlik va madaniy xilma-xillikka hurmat tuyg'ularini tarbiyalash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Xalq og'zaki ijodining boy gobelenlarini o'rganish orqali bolalar o'zlarini tevarak-atrofdagi olamni chuqurroq idrok etadilar va insoniyat tajribasiga nisbatan kengroq nuqtai nazarga ega bo'ladilar.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, xalq og'zaki ijodining bolalar adabiyotiga ta'sirini o'rganish uning yosh kitobxonlarni qiziqtiradigan, o'qiydigan va ilhomlantiradigan hikoyalar rivojiga doimiy ta'sirini ko'rsatadi. Butun dunyo xalq ertaklarining boy gobelenini o'zlashtirib, mualliflar adabiyotga muhabbat va insoniyatning umumiy merosi bilan chuqur bog'lanishni kuchaytirib, vaqt va madaniyatdan ustun turadigan hikoyalar yaratishlari mumkin.

Tahlil folklorning bolalar adabiyotida qanday o'chmas iz qoldirgani, mavzu va personajlardan tortib hikoya tuzilmalarigacha ta'sir ko'rsatganligi ko'rsatilgan. Mualliflar xalq ertaklarining bardavom kuchidan foydalangan holda, yosh kitobxonlarni maftun etib, ularda avloddan-avlodga o'tadigan adabiyotga mehr uyg'otib, vaqt o'tishiga bardosh beradigan hikoyalar yaratdilar.

Muhokamada folklorning bolalar adabiyotiga chuqur ta'siri ko'rsatilib, uning yosh kitobxonlarning ma'naviy va madaniy kamolotini shakllantirishdagi o'rni ta'kidlanadi. Bolalar hikoyalariga folklor unsurlarini to'qish orqali mualliflar qimmatli saboqlar beradi, madaniy o'ziga xoslik tuyg'usini uyg'otadi va yoshlar ongida ertak aytishni chuqur qadrlashni tarbiyalaydi. Xalq og'zaki ijodining asrab-avaylanishi bu abadiy ertaklarning kelgusi avlodlarni ilhomlantirishi, tarbiyalashi va maroqli bo'lishini ta'minlaydi, adabiy manzarani boyitadi, zamon va zamondan ham ustunroq hikoya qilishga mehr uyg'otadi.

Natijalar folklorning bolalar adabiyoti rivojida ajralmas o'rni borligini, uning yosh kitobxonlarni ilhomlantirish, tarbiyalash va sehlash qudratini namoyon etadi. Mualliflar o'z hikoyalariga xalq og'zaki ijodi unsurlarini singdirish orqali nafaqat qiziqarli, balki qimmatli saboqlar beradigan, bolalar qalbida umrboqiy hikoya qilishga mehr uyg'otadigan abadiy hikoyalar xazinasini yaratdilar. Bolalar adabiyotida folklorning doimiy mashhurligi va dolzarbligi uning adabiy manzaraga chuqur ta'siri, yosh kitobxonlar ongi va tasavvurlarini kelajak avlodlar uchun shakllantirish qobiliyatidan dalolat beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jumaboyev M. Bolalar adabiyoti va folklor. –T.: O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2006.
2. Suyumov A. Kichkintoylar adabiyoti, – T., 1962.
3. Jahongirov F. O'zbek bolalar folklori. – T., 1975.
4. Jumaboyev M. O'zbek bolalar adabiyoti. –T.: O'qituvchi, 2002.
5. Masharipova Z. O'zbek xalq og'zaki ijodi. – T., 2008.